

ואם כן, **מנא** להו ללמוד לשאר האומות, שישראל הבא עליהן, ולדן הוא נכרי, כמו האם?

ומתריצין: **מאן תנא**, מי הוא התנא **דפליג** עליה **דרבי יוסי ברבי יהודה**, וולמד למעט אחוה בעובדת כוכבים מ"כי יסיר" —

הרי שיטת **רבי שמעון היא**.

ורבי שמעון הרי דריש טעמא דקרא. ונמצא, שהטעם האמור בכתוב הוא מיותר, וממנו הוא למד לרבות את כל האומות.

מתניתין:

בג-ב א. **מי שקידש אחת משתי אחיות**, כגון שנתן לשתייהן, או לשליח של שתייהן, כסף קידושין, ואמר שרוצה לקדש אחת מהן, ולא פירש איזו.

או ששלח שליח לקדש לו אשה, וקדש השליח אחת מאחיות,

ואין יודע איזו מהן קידש [ומסקנת הגמרא היא, שהיה ידוע למי מקדש, ונשכח הדבר].

הרי הוא אסור בשתייהן, היות וכל אחת מהן היא ספק אחות אשה של המקודשת לו.

ולכן, הרי הוא **נותן גט לזו וגט לזו**, כדי להתירן להנשא.

ואם זה שקידש את אחת משתי האחיות **מת**, והיה לו רק **אח אחד** —

אותו האח **חולץ לשתייהן**, היות ששתייהן הן בספק חיוב יבום. ואם יחלוץ לאחת לא יוכל לייבם השניה, כי אחות חלוצתו אסורה לו.⁽¹⁾

ומאידך, אינו יכול לייבם תחילה אחת מהן, כי שמא לא זו היא שהיתה מקודשת לאחיו, אלא היא האחיות השניה. והרי זו אסורה לו, כדין אחות של הזקוקה ליבום, שאסורה ליבם כאחות אשתו.

ולכן, חולץ לשתייהן, להתירן לשוק.

ואם היו לו **שנים אחים** — **אחד מהם חולץ** בתחילה לאחות האחיות.

והשני אם רוצה יכול לייבם את האחיות השניה.

שהרי ממה נפשך, היא מותרת לו:

אם היא זאת שהיתה מקודשת לאחיו, הרי היא יבמתו.

ואם אחותה היתה מקודשת לאחיו, אין לה

בבית דין, וחוששים שמא יאמרו אחות זקוקה מותרת לכתחילה.

אך בדברי הרמב"ן שם משמע, שאם כנס אחד ואח"כ חלץ השני, לא יוציא המייבם.

ודנו האחרונים בדבריהם, האם נחלקו בענין נשואין מפקיעים זיקה, שהרי הרשב"א נקט כריטב"א שיוציא, ובכל אופן סבר [בדף מא א] שנשואין מפקעי זיקה.

1. הריטב"א הקשה, הרי זה ספק דרבנן, וראוי להקל בו. ועוד, הרי לא שנינו באופן זה, שאם כנסו אין מוציאין, ולמה לא נקל בדרבנן?

וכתב שהאלימו חכמים גזרתם אטו אחות אשה, שהיא בכרת, כיון שמילתא של פרסום היא.

וכוונתו למה שכתב הרמב"ן [כד א], כיון שחולץ לאחת נראית השניה כיבמה ומתפרסמת

איסור של אחות זקוקה, מעת שחלץ האח הראשון לאחות הראשונה.

ואם שני האחים קדמו ו**כנסו** את שתי האחיות, לפני שנמלכו לברר ההלכה בבית דין, **אין מוציאין את האחיות מידם**.

שהרי כל אחד מהם אומר שיבמתו היא זאת שהיתה המקודשת לאחיו.

ואף אם האמת היא שהאח שיבם ראשון, כנס את האחיות שלא התקדשה, והיתה אסורה לו משום שהיא אחות אשה הזקוקה ליבמו, הרי כיון שייבמה האח השני, פקעה זיקתה לאח הראשון למפרע, והותרה לו אחותה.⁽²⁾

ב. **שנים** אנשים שאינה קרובים זה לזה, שקדשו שתי אחיות.

זה אינו יודע איזו קידש, וזה אינו יודע אי זו קידש —

אסורין שניהם בשתייהן, הן משום ספק אחות אשה, והן משום ספק אשת איש.

ולכן זה נותן שני גיטין, וזה נותן שני גיטין.

ואם מתו שני האנשים שקדשו את שתי האחיות, והיה לזה אח ולזה אח —

זה חולץ לשתייהן, וזה חולץ לשתייהן.

לפי שאינם יכולים לייבם, מחמת שכל אחת מהן היא ספק אחות זקוקתו.

ואחר חליצת הראשונה היא אסורה עליהם משום ספק "אחות חלוצתו".

ואם היה לזה, אח אחד, ולזה שנים אחים.

האח היחיד, חולץ לשתייהן מספק כדלעיל.

ואילו השנים, האחים של הבעל השני, אחד חולץ, בתחילה לאחת האחיות.

וממה נפשך אחד מיבם בהיתר.

כי היא או יבמתו, ויכול לייבמה, או שהיא אשה בעלמא, המותרת לו.

שהרי משעה שחלץ אחיו לאחותה, שוב אין היא אסורה לאח הזה מדין אחות זקוקתו, וכמו כן היא לא אסורה לו משום "אחות חלוצתו", שהרי לא הוא חלץ לה, אלא אחיו.

ואם קדמו ו**כנסו** שני האחים של המת האחד — **אין מוציאין מידם**, כדלעיל, לפי שהותרה לבסוף, על ידי יבום אחיו, ושוב אין היא אחות זקוקתו.

ואם היו לשני המקדשים את האחיות שמתו, לזה שנים אחים, ולזה שנים אחים —

ודייק הרש"ש שבסוף המשנה, באופן שקדמו שנים וכנסו, פירש"י כשייבם השני תפקע הזיקה מהראשון, ותותר לו אשתו, אבל איסורא דעבד — עבד! וכן בסוף העמוד פירש בקושיית הגמרא, שיבמה זו נאסרה על האח הראשון שעה אחת, ועיי"ש עוד.

ובאור שמח [קונטרס זיקה ט"ז] כתב, אף

ועייין בחזו"א [אה"ע קל ד] שיסד, כי הבא על אשה לשם יבום לא קנאה בתורת קידושין. ולפי זה במשנתנו לכולי עלמא אין נשואין מפקיעין זיקה, שהרי כנסה כספק יבמה.

2. כאן פירש רש"י, כשייבם אחיו את השנייה, שהיא יבמתו, פקע זיקה מהראשון למפרע.

שהרי המייבם הראשון, אסור מספק, שמא חולץ לאחת האחיות.

ואחר כך, אחד מהם חולץ בתחילה לאחת האחיות.

ואחר כך, אחד, האחד השני מייבם לאחת השניה.

שהיא הותרה ממה נפשך, שאם היא יבמתו, אינה אחות זקוקה, שהרי הותרה בחליצת אחיו הראשון, לאחותה, או בחליצתה מאחי המקדש הראשון.

ואם לא נמלכו אחי המקדש השני, וקדמו אחר חליצת הראשונים וכנסו כל אחד אחת מהאחיות אין מוציאין מידם.

שהרי רק מספק נאסרת לראשון שמא היא אחות זקוקתו, וכיון שכנסה אחיו פקעה זיקתה אליו, ושוב הותרה לו אשתו.

גמרא:

מדייקת הגמרא, מדתנן במשנתנו: המקדש אחת משתי אחיות, צריך גט או חליצה כדי להתירן —

שמע מינה, קדושין שאין מסורין לבואה [שהרי מספק אחות אשתו אסור לו לבוא על אף אחת משתיהן] — הווי קידושין! (3)

אחיו של זה, של האיש המקדש האחד — חולץ לאחת האחיות.

וכן אחיו של זה של האיש המקדש השני — חולץ לאחת לאחות השניה.

ואחר כך, אחיו של זה המקדש הראשון — מייבם את חלוצתו של זה, את האחיות שחלץ לה אחיו של המקדש השני.

שהרי ממה נפשך היא מותרת לו:

אם היא יבמתו, אין בה איסור, שהרי לא חלץ לה אחיו אלא לאחותה.

ואם אמנם אחותה היא זאת שהיתה מקודשת לאחיו, הרי הפקיע אחיו את זיקתה בחליצתו, ושוב האחיות הזאת אינה לא אחות זקוקתו ולא אחות חלוצתו.

ואף שהיתה מקודשת לאח השני, אינה יבמה לשוק, אחר שחלץ לה אחיו של המקדש השני.

וכן אחיו של זה, המקדש השני — מייבם לחלוצתו של זה, של האח של המקדש הראשון.

ואם קדמו שנים אחים של אחד המקדשים, וחלצו מספק לשתי האחיות — לא ייבמו השנים האחים של המקדש השני, כל אחד אחת האחיות.

צריכה היתר בשעת הנפילה, ועיין שם שביאר בזה דעת הרשב"א בכמה מקומות.

3. הקשה הריטב"א, הרי קיי"ל "יש ברירה" [בגיטין כה], ואם כן הקידושין מסורין לביאת מי שיברור ויאמר שאותה רוצה לקדש? ותירץ, שתלה את הזכות לברור באדם שאינו

שנעקר האיסור למפרע, חשובה כ"נאסרה", כיון שצריך מעשה חליצה של השני לעקור.

והגר"ש רוזובסקי (חידושי רבי שמואל סימן י"ג) ביאר דבריו, כי ודאי לא איגלאי מילתא למפרע שזיקתו היתה בטעות, אלא שהדין הוא כי מכאן ולהבא חליצת אחיו עוקרת למפרע, ולגבי דין "נאסרה" לא מועיל ההיתר הזה, כי

והחידוש הוא, שדוקא מיהלץ האח הראשון והדר יבומי השני, שאז הותר ממה נפשך, כמבואר במשנה.

אבל יבומי ברישא — לא! משום דחיישינן דקא פגע באחות זקוקתו.

שנינו במשנה, **שנים שקדשו שתי אחיות וכו',**

ודייקנין: מכך שצריכים לפוטרו בגיטין או בחליצות —

שמע מונה, שאף על פי שהקידושין אין מפורין לביאה, שהרי לא ידוע מי מקודשת למי, בכל אופן הוה קידושין!

ומבארין כדלעיל, שהכא נמי מדובר באופן כשהוכרו ולבסוף נתערבו.

וכן הראיה מהמשנה: **דיקא נמי, דקתני: זה "אין יודע" אי זו מהן קידש.**

ולא קתני "ואין יודע".

ומשמע שכעת לא ידוע, אף שבשעת קידושין ידעו את מי כל אחד קידש לעצמו.

ומאי קא משמע לן, הרי פשיטא שכל אחת צריכה גט משניהם מספק?

סיפא איצטריכא ליה, דתנן בה: מתו, לזה אח אחד ולזה שנים — היחיד הולץ לשתייהן. ואילו השנים, אחד הולץ ואחד מייבם.

וכעת הבינה הגמרא שהחידוש הוא כדלעיל, שדוקא אחרי שאחד הולץ יכול השני לייבם.

וקושיא היא לאביי ורבא, שנחלקו בהלכה זו [במסכת קידושין נא א! ?]

ודחינן: אין מכאן ראייה שקידושין שלא נמסרו לביאה הוה קידושין.

כי הכא במאי עסקינן, כשהוכרו, שבשעת קידושין ידע איזו מהן הוא מקדש.

ולכן, חלו הקידושין, לפי שהיו מסורין לביאה בעת שנעשו, ורק לבסוף, לאחר מכן, הן נתערבו.

וכעת לא ידוע איזו מהן קידש.

דיקא נמי להוכיח שבאופן כזה מדובר במשנה:

דקתני "ואינו יודע" אי זו מהן קידש". ומשמעות הלשון הזאת היא, שכעת אינו יודע, ולא קתני לשון "ואינו יודע", משמעותה היא שלא נודע מעולם.

שמע מינה שמדובר באופן שהוכרו ולבסוף נתערבו.

ומקשינן על משנתנו: **מאי קא משמע לן ששתיהן צריכות גט להתירן?**

הרי זה פשיטא, כיון שכל אחת היא בספק אם נתקדשה!

ומבארין: משום **סיפא דמתניתין איצטריכא ליה.**

דקתני בסיפא: **מת, ולו אח אחד — הולץ לשתייהן.**

היו לו שנים אחד — הולץ ואחד מייבם.

ולכן מקשינן: **פשיטא! היינו רישא!**

ומבארין: **מהו דתימא**, באופן זה שיש שני מקדשים, **ליגזור** על תרי האחים של האחד, ששניהם לא ייבמו, ואפילו שהשני מותר ממה נפשך, כמו שנתבאר.

וגזירה זו היא **אטו חד**, האח היחיד של השני, שאין לו היתר לייבם אחת מהן אלא חולץ לשניהן.

לכך **קא משמע לן** סיפא דמתניתין, שאחד חולץ ואחד מייבם.

ועוד קא משמע לן בסיפא, **דדוקא** בסדר הזה שמיחלין האח היחיד תחילה, וחרר **יבומי** אחד משני האחים של השני.

אבל יבומי ברישא לפני חליצת האח היחיד, לאו. היות דקא פגע ביבמה לשוק!

שכל זמן שלא חלץ היחיד, חוששין שהיא היתה מקודשת לאח השני, ואסורה להם כדין יבמה לשוק.

שנינו במשנה, **לזה שנים ולזה שנים וכו'**,

והוינן בה: **הא תו, למנה לי?**

למה לי למתני אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה.

הרי זה היינו הך כמו ברישא, של שני אחים, אחד חולץ ואחד מייבם.

וכן בסיפא, כל שנים, אחד מהם חולץ ואחד מייבם.

ומתריצין: החידוש בסיפא הוא שאחד מהשנים מייבם.

וצריך להשמיע זאת, כי **מהו דתימא לגזור דילמא מייבם** אחד משנים אלו, ואחד משנים האחרים **בלא חליצה**, ויעבור על איסור יבמה לשוק או באחות זקוקה.

ולכן בא התנא בסיפא, **וקא משמע לן** שלא חוששים לכך, ולא גזור, אלא אחד חולץ ואחד מייבם.

ומרישא לא ידעינן דלא גזרינן.

שהרי ברישא האח היחיד חולץ, וממילא זוכרים שגם אחד מהשנים צריך לחלוץ. אך בסיפא, שבסוף שתיהן מתייבמות לאחין, צריך להשמיע שלא חוששין לטעות זו, דילמא מיבמי ללא חליצה.

ומקשינן, על מה ששנינו במשנה, אם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם:

מאי שנא מחא דתנן [לקמן כו א]: **ארבעה אחין, שנים מהם נשואין שתי אחיות, ומתו הנשואין את האחיות** —

הרי אלו חולצות ולא מתייבמות.

וסוף המשנה שם: אם קדמו וכנסו מוציאין

יהיו ראויים.

ובאבני מילואים [מא ב] וכן בקצוה"ח סא ג, נקט את ב' התירוצים יחד, שרק באומר בשעת קידושין "איזו שארצה לברור", חשוב קידושין המסורים לביאה מתחילתן.

נמצא כעת בעולם.

ועוד, כדי שיוכל לברור, צריך לומר בשעת קידושין שמקדש "איזו שארצה מהן", וכאן לא אמר כך.

וסיים בתירוק עיקרי, כי מאן דמצריך קידושין המסורים לביאה, צריך שמעת הקידושין ממש

אבל **הכא**, מדובר בשנים שקדשו שתי אחיות, ושני אחיו של כל אחד מהמתים, שכל אחד מהם קדש רק אחות אחת, הרי רק אחת מהן יבמה כלפי כל שני אחים, והאיסור מפני הספק, שמא כנס את זו שאינה יבמה.

אך כיון שרק ספק הוא, אם קדם וכנס, אין מוציאין מידו, היות שכל חד וחד שכנס **אימור דידיה אתרמיא ליה**, שרק אחת מהן יבמה, וכשכנס האח השני נפקע ממנה איסור אחות זקוקתו, ומעולם לא היתה אשת אחיו, ולכן לא יוציאו.

שנינו במשנה: **קדמו וכנסו אין מוציאין מידם. כו'.**

תני שילא, ואפילו אם שניהם כהנים אין מוציאין מידם, אף על פי שאחת האחיות בהכרח היא חלוצה האסורה לכהן. שהרי שני אחי המקדש הראשון חלצו לשתי האחיות מספק, ואחת מהן היתה זקוקה לחליצתן שהיא אשת אחיהן [המקדש השני].

ומבארין: **מאי טעמא** לא יוציאו מספק חליצה, והרי ממה נפשך הוא קיים ביניהם?

כי **חלוצה** אסורה **מדרבנן היא**.

וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן, וכיון שלכל אחד מהם יש צד שמא ייבם את ייבמתו, אינו צריך להוציאה מספק שמא היא חלוצת אחי השני.

ומקשינן: וכי חלוצה אסורה רק מדרבנן?

והתניא: כתיב בכהנים [ויקרא כא] "ואשה גרושה מאישה לא יקחו".

אין לי אלא גרושה שאסורה לכהן.

מידם, דחוששים שמא הראשון ייבם את אחות זקוקתו, ולא מועיל לו מה שיכנסו אחיו השני את אחותה, ויפקיע את זיקתה לראשון, כדי להתיר לו את אשתו.

ולכאורה כאן תנן שאם כנס לא יוציא, אלא סומך על היתר זה.

ומתריצין: **הכא השתא?! איזה דמיון הוא זה!?**

הרי אין דמיון כלל בין המקרים שבשתי המשניות!

שהרי **התם**, בארבעה אחין, ששתי האחיות זקוקות, **אי למאן דאמר** שהטעם שאין אף אחת מהן יכולה להתייבם, הוא משום ההלכה **שיש זיקה**, ולכן כל אחת נחשבת אחות זקוקה, ולא מועילה חליצת אחיו להתירה לו, שהרי נאסרה עליו שעה אחת בעת שנפלה לפניו, והיתה עדיין אחותה זקוקה לו.

אך רק שם שייך טעם לאסור, כי **יש זיקה**.

וכן **למאן דאמר** שהטעם בארבעה אחין הוא משום **שאסור לבטל מצוות יבמין**, ואם ייבם הראשון, חוששים אנו שמא ימות השני קודם שייבם, ותפטר אחותה לשוק ללא חליצה ויבום, שהרי היא אחות אשת היבם הראשון.

ולכן נאסרה כל אחת מהן לייבמה ראשונה, וכיון שנאסרה שעה אחת, אפילו אם תחליץ אחת מהן, תאסר השניה לייבום מפני שנאסרה שעה אחת.

אך גם טעם זה, **שאסור לבטל מצוות יבמין** שייך רק בארבעה אחין.